

Zwolle, 1 juni 2026

Beste gemeenteleden van de Protestantse Gemeente Zwolle,

Gegeven het grote aantal ingezonden brieven in reactie op het voorgenomen besluit heeft het Moderamen van de Algemene Kerkenraad besloten om, gelet op de overeenkomsten in de vragen, in één generieke toelichting zoveel mogelijk zaken toe te lichten. Wij verwachten dat op deze manier alle vragen beantwoord worden.

Er zijn 80 brieven met vragen en opmerkingen ingezonden door leden van de Oosterkerk en 30 door leden van de Sionskerk. De wijkkerkenraden beschikken zelf ook over alle informatie en de kerkrentmeesters kunnen, indien nodig, ook nog een nadere toelichting geven.

Verder betreft het op moment van schrijven van deze antwoorden, een voorgenomen besluit en geen definitief besluit. De Algemene Kerkenraad (AK) is nog drukdoende met het proces van het horen van de gemeenteleden en neemt daarbij goede notie van de gemaakte opmerkingen in woord en geschrift.

In een aantal brieven wordt bezwaar gemaakt tegen het voorgenomen besluit. De Kerkorde van de PKN geeft aan dat bezwaar gemaakt kan worden na een definitief besluit bij de daartoe bevoegde instantie te weten het College voor Behandeling van Bezwaren en Geschillen. Deze bezwaarbrieven kunnen niet ingediend worden bij de Algemene Kerkenraad.

Het is voor de leden van de AK en het College van Kerkrentmeesters (CvK) moeilijk om gevoelige besluiten te nemen over kerkgebouwen. Dit wordt ervaren als een grote verantwoordelijkheid. Als lid van een College word je heen en weer geslingerd tussen de belangen van en voor je eigen wijkgemeente en tegelijkertijd zit je er – als lid van AK of CvK - voor de toekomst van de PGZ als geheel. Het is gelet op je verantwoordelijkheid dus mogelijk dat je rationeel in stemt met een besluit dat goed is voor de toekomst van de PGZ, maar dat tegelijkertijd het voortbestaan van je eigen wijkgemeente onder druk zet.

De PGZ heeft in de afgelopen jaren al zeven kerkgebouwen moeten afgestoten. Was dat niet gebeurd dan was er nu geen PGZ meer, echter maar het afstoten van gebouwen blijft wel een vorm van potverteren. Je verkoop het tafelzilver en één keer verkocht, komt zo iets niet meer terug. Dit realiseren de leden van de colleges zich nadrukkelijk en dat maakt dat besluitvorming weloverwogen plaats moet vinden en het traject zoveel tijd in beslag genomen heeft.

Het project Heilige Huisjes (HH) heeft een kentering in geefgedrag teweeggebracht en de pijnlijke maatregelen van 2019, waaronder het ontslag van betaalde krachten op het kerkelijk bureau en verdergaande digitalisering, heeft geleid tot een aanzienlijke verbetering van de financiële positie van de PGZ. Tegelijkertijd blijft de PGZ, door vergrijzing en overlijden, krimpen en komt er een moment waarop ingrijpen noodzakelijk is.

De daling in ledental en het dalen van de opbrengsten kerkbalans blijven doorgaan en ook de uitgaven blijven stijgen. Als we geen maatregelen nemen is het geld een keer op en als eerste

teken daarvan komt het beroepen van nieuwe predikanten in gevaar waardoor het Pastoraat in gevaar is.

Toelichting op gestelde vragen en opmerkingen:

Onderstaand worden de thema's uitgewerkt waarover in brieven van gemeenteleden vragen zijn gesteld. Deze uitwerking omvat een generiek antwoord op de gestelde vragen en wordt naar alle gemeenteleden, inclusief de brieverschrijvers, gestuurd. De Algemene Kerkenraad hoopt dat via deze weg voldoende duidelijkheid gegeven wordt.

1. Het project Heilige Huisjes met als doelstelling: "geen stenen maar pastoraat".

Veel rond Heilige Huisjes (HH) is financieel gedreven maar het belangrijkste uitgangspunt van HH is dat pastoraat voorgaat op stenen. Pastoraat is de kern waar het bij samen gemeente zijn om draait. Financiën zijn een belangrijk middel en een wezenlijk onderdeel voor het goed kunnen functioneren van de PGZ. Om het pastoraat voort te kunnen laten bestaan heeft de AK besloten dat minimaal 50% van het levend geld (= opbrengst actie Kerkbalans) besteed moet worden aan Pastoraat.

De wijkgemeenten zijn opgedeeld in drie clusters van ieder twee wijkgemeenten. De wijkgemeenten zijn geografisch verspreid in Zwolle.

Eerder is besloten dat, indien uit de meerjarenraming (over 10 jaren) van de PGZ blijkt dat een wijkgemeente in de rode cijfers terecht komt, deze wijkgemeente gedurende twee jaar de tijd krijgt om financieel orde op zaken te stellen en een sluitende begroting te realiseren. Indien dat niet lukt volgt binnen korte tijd het afstoten van één van de twee kerkgebouwen binnen het cluster.

Uit de meerjarenramingen PGZ blijkt nu dat bij ongewijzigd beleid alle wijkgemeenten op korte termijn in de rode cijfers terecht komen of reeds rode cijfers schrijven. Omdat de AK de besluitvorming HH gehandhaafd heeft, is het gevolg dat er overgegaan wordt tot het afstoten van drie kerkgebouwen.

2. Vermogenspositie PGZ

Het vrij beschikbare vermogen van de PGZ is ongeveer 3,2 miljoen, dat lijkt veel maar het ligt ruim 40% onder het landelijk gemiddelde t.o.v. gemeenten met een vergelijkbare omvang. De wijkgemeenten beschikken (mede door de uitvoering van besluiten HH) samen over ongeveer 1,5 miljoen aan wijkreserves. Daarvan is ongeveer € 500.000 gereserveerd voor beheerszaken (bv beamers, tafels, stoelen, vloerbedekking etc) van de wijkgemeenten. Het overige bedrag is geld wat zit in wijkkassen van de gemeenten.

Voortvloeiend uit de besluiten van Heilige Huisjes zijn wijken meer financieel zelfstandig geworden en zijn zij zelf verantwoordelijk voor het genereren van hun inkomsten. Een deel wordt opgebracht door verhuur en zelfwerkzaamheid van leden van de wijken en deze verdiensten komen aan de eigen wijk toe zoals dit ook is vastgelegd bij de besluiten uit HH.

Een deel van de inkomsten komt uit legaten, erfenissen en giften. Deze zijn in de meeste gevallen specifieke geoormerkt voor de wijkgemeente en hebben soms een speciale bestemming.

3. Sluitende begroting en inzet wijkreserves

Uitgangspunt is dat een wijkgemeente beschikt over een sluitende begroting. De definitie van een sluitende begroting is dat inkomsten en uitgaven in evenwicht zijn en er geen tekorten zijn. Dit moet aantoonbaar zijn in een meerjarenperspectief volgens de regelgeving zoals de PKN deze hanteert.

Bij het aanvullen van een begrotingstekort via de wijkreserves is er geen sprake van een sluitende begroting. Er geldt één uitzondering die onder strikte voorwaarden toegepast kan worden. Het is toegestaan om wijkreserves in te zetten maar alleen en uitsluitend als een wijkgemeente niet voldoet aan de norm dat minimaal 50% van het levend geld (=Opbrengst actie Kerkbalans) bestemd is voor Pastoraat. .

4. Meerjarenraming en het verschil tussen de diverse termijnen

De meerjarenraming van de PGZ gaat over een periode van tien jaar, volgens en aansluitend op de meerjarenramingen van de PKN in het systeem FRIS, het boekhoudpakket van de PKN. Dit moet niet verward worden met de termijn die geldt voor een solvabiliteitsverklaring welke eerder over een periode van 12 jaar werd afgegeven maar momenteel voor een periode van 8 jaar (plus 3). Het betreft dus twee verschillende dingen die los van elkaar staan.

De PGZ hanteert normen van de PKN en hanteert een meerjarenraming per wijkgemeente. In 2022 is de eerste meerjarenraming volgens de besluitvorming uit HH opgesteld. Gebleken is toen al dat alle drie de clusters in de rode cijfers terecht zouden komen.

5. Hoeveel geld heeft de PGZ nodig?

Over de vraag hoeveel geld er nodig is. Het antwoord is: “dat hangt ervan af”. Er is een algemene reserve nodig die overeenkomt met de hoogte van de minimale buffer plus de voorziene tekorten over een periode van 10 jaar.

Er is in de meerjarenraming gerekend op basis van de door de wijkgemeenten aangeleverde plannen met de huidige aantal fte's aan predikanten, kerkelijk werkers en kerkgebouwen. Dit leidt tot stevige tekorten vanaf ruwweg 2032.

De componenten voor de kosten zijn vrij eenvoudig. De kosten van een fte predikant is op dit moment ruwweg € 110.000 per jaar, een kerkelijk werker is ongeveer 55% daarvan, de gemiddelde kosten van een kerkgebouw bedragen gemiddeld ruwweg € 60.000 per jaar. De overige kosten (welke verdeeld worden over de wijkgemeenten conform een verdeelsleutel), bedragen nu ruwweg € 35.000 per jaar per wijk. Dit alles gemeten naar de huidige maatstaven en de laatste meerjarenraming. In de meerjarenraming stijgen de kosten op basis van inflatie.

Dan de vraag “wat is er nodig aan pastoraat en diaconaat binnen een wijkgemeente, in de huidige situatie maar vooral ook in de verdere toekomst”?

Predikanten kunnen één keer beroepen en - verbonden aan een gemeente - niet ontslagen worden. Wat willen en kunnen wijkgemeenten, hoe zien zij de toekomst? Hebben ze ook in de toekomst voldoende ambtsdragers en vrijwilligers om te kunnen functioneren? Hoe verhoudt zich e.e.a. tot de beschikbare middelen en hoe stem je dit op een verantwoorde wijze op elkaar af?

Uit de in 2024 ingediende plannen van de wijkgemeenten blijkt dat de wijkgemeenten ook na 2030 verder willen met de huidige omvang aan pastorale formatie; er wordt geen rekening gehouden met de krimp van het aantal leden. De doorrekening hiervan is terug te vinden in de meerjarenramingen waarbij zich voor alle wijkgemeenten tekorten aftekenen.

6. Proces totstandkoming voorgenomen besluit

De wijkkerkenraden hebben van april 2023 tot maart 2024 de gelegenheid gehad om hun input te leveren aan de door de AK ingestelde werkgroep. Geen van de wijkgemeenten heeft tegen de clustervorming (HH) of tegen de samenstelling van de clusters geageerd.

Alle wijkgemeenten hielden unaniem vast aan de besluiten HH en de huidige clustervorming. Alleen de Sionskerk kwam met een initiatief voor de “Thuiskamer”. Een andere indeling van clusters, bv naar identiteit of geografie is niet aan de orde gesteld.

Een door de AK ingestelde werkgroep is met de ingeleverde plannen van de wijkgemeentes aan de slag gegaan. De werkgroep is in de zomer van 2024 met voorstellen gekomen waarin het afstoten van kerkgebouwen over meerdere jaren gespreid werd. De AK heeft daarover langdurig vergaderd en uiteindelijk heeft zij het voorstel van de werkgroep afgewezen.

De Adventskerk Oosterkerk heeft in 2024, tegen het indringende advies in van het Moderamen van de Algemene Kerkenraad in, een ledenberaad gehouden over de keuze voor een kerkgebouw waar toen de voorkeur uitgesproken werd voor het verder kerken als één gemeente in de Oosterkerk. Deze voorkeur is niet gewogen in het financieel perspectief van de gehele PGZ.

De AK besloot vast te houden aan de besluiten uit HH en heeft aan het moderamen AK gevraagd om bureau Kerkvitaal in te schakelen voor begeleiding van het verdere proces, aangezien de emoties PGZ breed opliepen.

Kerkvitaal heeft met instemming van de AK voorgesteld een herstart te maken, te beginnen met een nulmeting om van daaruit opnieuw het gesprek aan te gaan. Kerkvitaal is in 2025 begonnen met het organiseren van een aantal gesprekssessies met clusters en wijkgemeenten, gevolgd door combinatiesessies met het College van Kerkrentmeesters en de Algemene Kerkenraad.

Deze combinatiesessies zijn (vroegtijdig) gestopt op verzoek van een tweetal wijkgemeenten. Er was tegen de zomer 2025 geen wezenlijke vooruitgang geboekt, waarop het moderamen AK het Dagelijks Bestuur CvK (DBCvK) heeft verzocht om met een voorstel te komen. Dit voorstel is gedaan en met een aantal aanpassingen door het College van Kerkrentmeesters is het in september 2025 aan de AK voorgelegd.

In november 2025 heeft de AK een peiling gehouden over het voorstel van het CvK en het (DB)CvK verzocht onderzoek te doen naar het effect van het afstoten van de voormalige pastorie van de Oosterkerk. Dit n.a.v. een eerder door de wijkkerkenraad van de Adventskerk- Oosterkerk ondernomen actie om mogelijke verkoop van de voormalige pastorie te onderzoeken, met als doel om daarmee substantieel bij te dragen aan de reserves van de PGZ. Men wilde de Oosterkerk als vierplek blijven gebruiken in plaats van de Adventskerk, zoals het CvK voorstelde.

De resultaten van dit onderzoek, uitgevoerd door bureau Kaader, waren eind januari 2026 beschikbaar en het onderzoek is beschikbaar gesteld aan en besproken met het CvK. De essentie van het rapport, voorzien van een advies van het CvK, is gepresenteerd aan AK. In vervolg hierop heeft de AK in maart 2026 het voorgenomen besluit genomen.

De representanten van de Adventskerk Oosterkerk hebben gevraagd om een nadere uitleg van het rapport van bureau Kaader (samen met Stiel). Dat was akkoord, alleen werd hiervan geen gebruik gemaakt.

7. Het voorgenomen besluit en het “tenzij” van de Sionskerk

Het in het nu voorgenomen besluit genoemde “Tenzij voor de Sionskerk” is op eigen verzoek ingebracht tijdens het besluitvormingsproces en is gehonoreerd door de AK, tegen het advies in van het CvK. Indien de Sionskerk voldoet aan de eisen van HH (sluitende begroting) is er geen aanleiding om binnen het cluster Sionskerk-Jeruzalemkerk een gebouw af te stoten.

8. Vroegtijdige publicatie in de Stentor

Het vroegtijdig verschijnen van informatie over de voorgenomen besluiten in de Stentor betreuren wij ten zeerste. Er was een afspraak gemaakt tussen voorzitter AK en de journalist van de Stentor om, nadat de leden van de PGZ geïnformeerd waren, als PGZ zelf een artikel te laten plaatsen. Echter door het lekken is dat proces doorkruist en zijn veel leden, terecht, heel boos geworden. De AK vindt het spijtig maar ook kwalijk dat een ambtsdrager de geheimhouding schendt. Het delen van informatie met AK leden wordt zo bemoeilijkt net als het goed kunnen functioneren van Kerkenraden en Colleges.

9. Uitleg en toelichting aan de leden Adventskerk Oosterkerkgemeente

Aan de kerkenraad van de Adventskerk Oosterkerk is bij herhaling aangeboden om als AK-CvK bij informatiesessies of gemeenteberaden aanwezig te zijn met als doel een toelichting te geven en vragen vanuit de kerkenraad en wijkgemeente te beantwoorden. Hiervan is geen gebruik gemaakt.

De wijkkerkenraad Adventskerk-Oosterkerk heeft gevraagd of leden van het Moderamen AK op het ledenberaad van 5 maart aanwezig wilden zijn. Daarop is in eerste instantie positief gereageerd door het Moderamen AK inclusief de penningmeester PGZ. Bureau Kerkvitaal raadde dit ten sterkste af in verband met de te volgen kerkordelijke procedure en het aanbod werd ingetrokken. Reden: omdat er inmiddels een voorgenomen besluit lag, kon aanwezigheid leiden tot bezwaren van andere wijkgemeenten of gemeenteleden waardoor de procedure mogelijk over gedaan zou moeten worden. De reden is gemeld aan de voorzitter van de wijkkerkenraad.

9.1 Gesprek met de groep “verontrusten van de vml. Oosterkerkgemeente”

In het gesprek met de groep verontrusten (mei 2025) is aan de voorzitter CvK gevraagd om een beeld te schetsen van de situatie van de PGZ. Er is toen gezegd dat de PGZ aan het potverteren is en dat financieel de tering naar de nering gezet moest worden. Dit om de PGZ overeind te kunnen houden. Om de situatie te verduidelijken is als voorbeeld Fokker genoemd. Fokker heeft tien jaar lang verlies gemaakt maar bleef bestaan, pas toen het geld op was ging het bedrijf failliet.

Als de PGZ door blijft gaan met potverteren en geen orde op zaken stelt, is het einde op enig moment in zicht, net als bij Fokker het geval was.

Naar aanleiding van de opmerking in het gesprek dat er veel nieuwe informatie naar voren kwam, is aangeboden om een vervolgesprek te hebben. Daarvan is geen gebruik gemaakt.

9.2 Samenvoeging Adventskerk en Oosterkerk gemeente

De fusie van de Adventskerk met de Oosterkerk was geen verplichting op basis van de besluitvorming HH. Met een vooruitziende blik hebben beide wijkgemeenten de weg voorwaarts

gezocht en zijn beide wijkgemeenten vrijwillig samengegaan als een nieuwe wijkgemeente die na samenvoeging in één kerkgebouw verder wil.

Gedurende het fusietraject en bij besluitvorming door de Algemene Kerkenraad wisten beide wijkgemeenten dat het doel was om op termijn samen in één kerkgebouw te gaan kerken, maar dat daarbij niet vaststond welk kerkgebouw dat zou worden. Men was op de hoogte van het feit dan men als wijkgemeente een voorkeur aan mocht geven en dat de Algemene Kerkenraad deze voorkeur af zou wegen in het PGZ-perspectief. De AK zal het uiteindelijke besluit nemen.

Op dit moment woont 58% van de betalende leden in Zwolle-Zuid en 43% in het centrum en in de Aalanden. Het sterkst verouderd is de 43% (leden van de voormalige Oosterkerkgemeente) waardoor de verhouding binnen enkele jaren 60/40 zal zijn en verder in de tijd, richting 70/30 verschuift.

9.3 De kosten verduurzaming Oosterkerk en de vermeende lage opbrengst

Er is door het CvK nooit gesteld dat verduurzaming van de Oosterkerk €600, 000 kost. Er is naar de technische staat van alle kerkgebouwen gekeken. Omdat de Oosterkerk een rijksmonument is, is er door de provincie Overijssel een rapport over duurzaamheidsmaatregelen (Dumava) opgesteld. Dat is een andersoortig rapportage dan die van de overige kerkgebouwen.

In deze zgn. Dumava rapportage staat o.a. dat om alle door hun voorgestelde duurzaamheidsmaatregelen uit te voeren er ruwweg € 350.000 nodig is, waarop € 75.000 subsidie gegeven wordt. Daarnaast is genoemd dat het verduurzamen van de voormalige pastorie alleen zinvol is in combinatie met een algehele renovatie van de pastorie.

Hun schatting is dat de renovatie van de pastorie minimaal € 300.000 gaat kosten gemeten naar het prijspeil voor de bouw van begin 2024. In die renovatie zijn dan ook verduurzamingsmaatregelen opgenomen. Wat ontbreekt in de Dumava rapportage is het moderniseren/verbeteren van de kerkzaal.

In alle voorkomende situaties wordt voorafgaand aan het starten van werkzaamheden nagegaan of het uitvoeren ervan nodig c.q. verstandig is. Dit geldt voor alle kerkgebouwen, waarbij het CvK terughoudend is met het geven van opdrachten. Deze werkwijze wordt al jaren gehanteerd waarbij tot nu toe bij geen enkel kerkgebouw alle voorgestelde werkzaamheden ook uitgevoerd worden.

De geschatte opbrengst van € 550.000 bij verkoop van de Oosterkerk is door het CvK als onrealistisch bestempeld.

9.4 Afstoten voormalige pastorie Oosterkerk

Er is onderzoek gedaan naar de effecten van het afstoten van de Pastorie door bureau Kaader in samenwerking met bureau Stiel, beiden zijn gespecialiseerd in kerkgebouwen en beide kennen de PGZ en het kerkgebouw Oosterkerk goed. Hun eindrapport is gedeeld met het CvK en een samenvatting van het rapport is gedeeld met de AK, volgens de afspraken die hierover voorafgaand aan het onderzoek gemaakt zijn.

Conclusie is dat de verkoop van het gehele complex aanzienlijk meer opbrengt dan het afstoten van alleen de Pastorie. Afgewogen is of ombouw naar (en verhuur van) kantoorruimtes een zinvol alternatief kan zijn en of dit verantwoord kan gebeuren door de PGZ. Bijkomend is dat de opbrengst van het gehele complex in dezelfde orde van grootte valt als de opbrengst van de

twee andere kerkgebouwen binnen de PGZ die afgestoten worden. Hierdoor is de bijdrage aan het vermogen van de PGZ vanuit de drie clusters ongeveer hetzelfde (solidariteitsprincipe).

10. Verhouding SIO en de PGZ

De “kwestie SIO” is uitgebreid in het CvK en in de AK aan de orde geweest. Wat is er gedaan? Een lopende lening van SIO zonder concreet aflossingsschema is samengevoegd met een nieuwe lening die noodzakelijk was in verband met een slepende zaak over de slechte staat van de daken van het zalencomplex. De nieuwe lening is aangegaan onder hypothecair verband en met een verplicht aflossingsschema tegen een hogere marktconforme rente. Dat had in 2019 met het verder loskoppelen van SIO en de PGZ meegenomen moeten worden, maar is toen niet gebeurd.

Bestuurswisselingen en corona hebben bij SIO de nodige vertraging gegeven in de afhandeling. In 2023 is de kwestie aan de orde gesteld en deze had, wat het CvK betreft, in 2024 afgerond kunnen zijn. Door vertraging aan de kant van SIO is dit uiteindelijk pas in 2025 afgerond.

Het CvK en de Kerkrentmeesters van de Adventskerk-Oosterkerk zijn volledig op de hoogte van deze situatie. Een aantal leden van de voormalige Adventskerk hebben jarenlang in het bestuur van SIO gezeten. Er zijn met SIO afspraken gemaakt over huur van ruimtes en koffie etc. tegen gereduceerde tarieven.

De Adventskerk is gebouwd als onderdeel van SIO voor de leden van de PGZ. De Adventskerk gemeente is gegroeid rond de toen nieuwe wijk in opbouw in Zwolle Zuid. Voor leden van de Adventskerk was dat hun thuis met een belangrijke en sterk verbindende buurtfunctie. Op zondag ging je daar naar de kerk, op maandag oefende je er met je koor en op woensdag haalde je er patat.

SIO is sinds medio jaren zestig verbonden aan de PGZ en haar voorgangers. Tot 2019 bestond het bestuur van SIO verplicht uit leden van de PGZ en moesten de bestuursleden altijd ‘goedgekeurd’ worden door de PGZ. De PGZ heeft jarenlang geprofiteerd van de opbrengsten van SIO. In 2019 zijn de banden losser gemaakt en sindsdien kan SIO vrijer acteren: haar buurtfunctie beter invullen en profiteren van subsidies welke in de oude situatie niet verkregen konden worden.

11. Historie Hoeksteen - Sionskerk

Voorafgaand aan de bouw van de Hoeksteen waren er gevorderde ideeën over het delen van een nieuw te bouwen kerkgebouw in de Aalanden in samenwerking met de gereformeerde en de hervormde gebruikers van de Andreaskerk. Dat proces is gestrand.

Er moesten vanwege de slechte financiële situatie van de PGZ (te weinig vrij beschikbaar vermogen) kerkgebouwen afgestoten worden. De keuze viel op de Emmaüskerk (Berkum) en een kerkgebouw in de Aalanden. De AK vond het maken van een keuze moeilijk en heeft toen aan het CVK verzocht om deze keuze te maken. Het CvK heeft vervolgens gekeken naar welk kerkgebouw bij verkoop het meest opleverde en tevens snel verkocht kon worden. Dit was de Hoeksteen en de keuze viel dus op de Hoeksteen die in 2012 is afgestoten.

De Hoeksteen gemeente heeft indertijd de Sionskerkgemeente verzocht om een fusie. De Sionskerk kreeg een maand bedenktijd en heeft het verzoek afgewezen. Aangeboden werd om het kerkgebouw te delen. De Hoeksteengemeente is lopende dit proces ook gesprekken aangegaan met de Oosterkerkgemeente en is uiteindelijk gefuseerd met de Oosterkerk.

12 De predikantsformatie voor de Sionskerk

De Sionskerk is in haar toekomstplannen uitgegaan van een 100% fte predikant en een parttime kerkelijk werker, in 2023 en 2024 heeft het CvK geadviseerd de omvang in fte van de predikantsplaats terug te brengen en te stoppen met de kerkelijk werker. De Sionskerk heeft vastgehouden aan een volledige predikantsplaats en aangegeven medio 2028 te stoppen met de kerkelijk werker. Inmiddels is de kerkelijk werker uit dienst. Het CvK heeft voor de situatie Sionskerk gemeend aan te moeten geven dat na het emeritaat van de huidige predikant op basis van de huidige gegevens het percentage fte op ongeveer 0,3 dreigt uit te komen. Let wel, dit is gebaseerd op prognoses: er kan nog veel veranderen, maar het is voor de wijkkerkenraad van de Sionskerk van belang om met het oog op de lange termijn hier nu alvast over na te denken. Temeer daar de eis van HH: het minimaal 50% van het levend geld aan pastoraat besteden, gaat wringen met de kosten van het kerkgebouw en de overige kosten. Dit in combinatie met hoeveel tijd er nodig is voor een predikant om een gemeente te kunnen leiden, waarbij dan ook de thuiskamer mee telt.

13 Samenstelling Algemene Kerkenraad

De samenstelling van de AK is conform de plaatselijke regeling juni 2025 waarbij de voorzitter CvK afgevaardigde is vanuit het CvK en lid is van het moderamen van de AK. De enige afwijking ten opzichte van vergelijkbare PKN-gemeenten is dat (t.g.v. het niet kunnen opvullen van de vacatures) de secretaris van het CvK en de scribe AK een en dezelfde persoon zijn. Deze situatie is volgens de Kerkorde toegestaan en heeft tevens instemming van de classis.

14 De continuïteitsreserve in de PKN en de PGZ

1. De continuïteitsreserve is standaard onderdeel van de richtlijnen voor jaarrapportages en meerjarenramingen van de PKN. Deze wordt conform de voorschriften en instructies ook voor de PGZ gebruikt. Het is een standaard onderdeel van de PKN-rapportages uit het systeem FRIS, is niet door de PGZ te beïnvloeden en is één van de factoren voor het berekenen van de toekomstige financiële gezondheid van gemeenten.
2. Het GCBB (Generaal College voor de Behandeling van Beheerszaken) geeft de richtlijnen voor jaarrapportages en meerjarenramingen, het CCBB (Classicaal College voor de Behandeling van Beheerszaken) controleert of PKN-gemeenten deze goed toepassen en indien nodig geeft zij aanwijzingen en zondig grijpt zij in. De jaarrekeningen en meerjarenramingen van de PGZ zijn goedgekeurd door het CCBB en voorafgaand daaraan ook door de controlerende accountant, i.c. van Ree accountants.
3. De door het CCBB gestuurde brief gaat over de toelichting financieel beleid en vermogen uit de Richtlijn Begroting en Jaarverslaggeving PKN - GCBB 01-10-2025 - waarin specifiek staat dat in de jaarrekening aangegeven moet worden welk deel van het eigen vermogen is gereserveerd als continuïteitsreserve, met daarbij aan te geven de omvang en de beleidsmatige onderbouwing. Dat heeft de PGZ gedaan en dit is goedgekeurd door de accountant en door het CCBB.
4. Daarnaast komt de continuïteitsreserve voor in de meerjarenraming, welke jaarlijks automatisch in FRIS gemaakt wordt n.a.v. de laatst vastgestelde jaarrekening van een gemeente.
Dit is dus niet hetzelfde, maar is een specifieke berekening van de continuïteitsreserve voor de meerjarenraming berekend door het systeem FRIS. De rapportages worden gebruikt voor het monitoren van de financiële gezondheid van kerkgemeenten.

In FRIS staan twee factoren, t.w. de factor 1.0 en de factor 1.5 ingesteld voor de continuïteitsreserve in de meerjarenraming. De continuïteitsreserve welke gebruikt wordt voor de meerjarenraming wordt berekend in hoofdstuk 8 - Vrij besteedbaar vermogen. In hoofdstuk 6.4 Vrije Buffer Liquiditeit en indicatie risico wordt berekend of en zo ja wanneer een gemeente in de problemen kan komen.

Er zijn vier risico gradaties, A= laag, B= gematigd, C= hoog en D = zeer Hoog. Bij de kwalificatie zeer hoog moet het CCBB in actie komen conform de instructies uit de Generale Regeling 12. Voor de PGZ is de factor 1.5. Dit is de factor waarmee het CCBB rekening houdt bij het beoordelen van de financiële gezondheid op de lange termijn.

Op 29 februari 2024 is er overleg geweest tussen het DBCvK en het CCBB over de situatie en toekomstplannen van de PGZ inclusief de doelstellingen van het project HH. Tijdens dit overleg is gesproken over de continuïteitsreserve en de factoren 1.0 en 1.5. Daarnaast is er gesproken over eventuele toekomstige solvabiliteitsverklaringen. Op de vraag van het CVK of de factor 1.5 niet naar 1.0 kon voor de PGZ, was het heldere antwoord “nee”. Een antwoord dat overigens overeenstemt met de richtlijnen van het GCBB, waarmee de vraag feitelijk dus eigenlijk niet gesteld had hoeven worden, maar het is dus toch geprobeerd.

15 Solvabiliteitsverklaring

Op 16 juni 2025 heeft er op verzoek van het DBCvK een gesprek plaats gehad met de financieel adviseur van het CCBB die verantwoordelijk is voor de beoordeling van de aanvragen van solvabiliteitsverklaringen voor gemeenten. Het DBCvK heeft de meerjarenraming van de PGZ gedeeld en heeft verteld over het project HH.

Op de vraag of het zinvol was om een solvabiliteitsverklaring aan te vragen gaf men aan dat, op basis van hetgeen het DBCvK liet zien, dit geen enkele zin had. Wel zijn er tips gegeven om de kans op het verkrijgen van de solvabiliteitsverklaring te vergroten.

Deze tips zijn opgevolgd en hebben mede geresulteerd in aanpassingen en verschuivingen in financiële posten, goedgekeurd door het CvK en de AK in het najaar 2025. Op basis hiervan kan er een solvabiliteitsverklaring voor de Open Kring en inmiddels ook de Stinskerk aangevraagd worden.

16 Werkwijze DBCvK

Er worden voorschriften en instructies van de PKN en het GCBB gehanteerd en daar wordt niet vanaf geweken, tenzij er een bijzondere aanleiding is welke dan eerst afgestemd wordt met de accountant. Het DBCvK handelt integer en zij laat zich goed controleren. Ter illustratie: voorafgaand aan de laatst goedgekeurde jaarrekening heeft de accountant 50 verdiepingvragen gesteld voordat zij de jaarrekening hebben goedgekeurd.

De jaarrekeningen zijn goedgekeurd door het CCBB en de controlerend accountant van de PGZ. De meerjarenramingen voor de PGZ (en op wijkniveau) komen overeen met die van de PKN uit FRIS.

In de Richtlijn Begroting en Jaarverslaggeving PKN van het GCBB dd. 01-10-2025 staat bij Bestuursverslag en de verklaringen dat in het verslag van het College het volgende moet vermeld worden: - welk deel van het eigen vermogen is gereserveerd als continuïteitsreserve, -

welke omvang deze reserve nodig heeft en - wat de beleidsmatige onderbouwing van deze reserve is.

Wat verwarrend kan zijn is de gebruikte terminologie t.w. het begrip vrije reserve, vrije buffer en continuïteitsreserve. Ze zijn gerelateerd, niet 1:1 hetzelfde, maar dienen wel hetzelfde doel. Via deze getallen kan men namelijk de financiële gezondheid van een gemeente redelijk objectief monitoren.

De continuïteitsreserve in de meerjarenraming van FRIS kent twee factoren, 1.0 en 1.5. De vrije buffer wordt jaarlijks exact uitgerekend, beiden zijn terug te vinden in de verslaglegging, zie ook de uitsneden uit jaarrekening en meerjarenraming in de bijlage. De factoren zijn door het GCBB vastgesteld. In de bijlage uitsneden uit de meerjarenraming FRIS van de PGZ met de continuïteitsreserve en de vrije buffer waaruit blijkt dat de PGZ in 2033 in de risicocategorie zeer hoog valt, waarop het CCBB dan gehouden is om verscherpt toezicht in te stellen conform de Generale Regeling 12 lid 3.

Bijlage

Uit de jaarverslagen 2023 en 2024, beiden goedgekeurd door CvK, AK, de accountant en het CCBB:

3.6 Vrij besteedbaar vermogen

	Rekening 2022	Rekening 2023	Rekening 2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Vrij besteedbaar vermogen												
Met continuïteitsreserve van één keer lasten A												
vrije buffer	3.376.823	3.553.709	3.510.291	3.451.319	3.366.162	3.324.440	3.201.585	3.016.551	2.802.715	2.506.361	2.103.812	1.648.836
Continuïteitsreserve (één keer lasten A)	-1.723.775	-1.881.375	-1.760.442	-1.697.211	-1.694.550	-1.657.795	-1.669.623	-1.720.793	-1.739.229	-1.783.934	-1.831.605	-1.876.271
Vrij besteedbaar vermogen bij één keer lasten A	1.653.048	1.672.334	1.749.849	1.754.108	1.671.612	1.666.645	1.531.962	1.295.758	1.063.487	722.427	272.207	-227.435
Met continuïteitsreserve van anderhalf keer lasten A												
vrije buffer	3.376.823	3.553.709	3.510.291	3.451.319	3.366.162	3.324.440	3.201.585	3.016.551	2.802.715	2.506.361	2.103.812	1.648.836
Continuïteitsreserve (anderhalf keer lasten A)	-2.585.663	-2.822.062	-2.640.662	-2.545.817	-2.541.826	-2.486.693	-2.504.434	-2.581.190	-2.608.843	-2.675.901	-2.747.407	-2.814.407
Vrij besteedbaar vermogen bij anderhalf keer lasten A	791.160	731.647	869.628	905.502	824.337	837.747	697.150	435.361	193.872	-169.540	-643.596	-1.165.571

6.4 Vrije buffer, liquiditeit en indicatie risico

	JR 2022	JR 2023	JR 2024	BG 2025 met aanpassingen	BG 2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Vrije buffer en liquiditeit												
vrije buffer	3.376.823	3.553.709	3.510.291	3.451.319	3.366.162	3.324.440	3.201.585	3.016.551	2.802.715	2.506.361	2.103.812	1.648.836
liquiditeit	6.208.847	6.235.662	6.538.042	6.074.557	5.982.035	5.947.363	5.970.347	5.916.999	5.639.031	5.454.134	5.187.176	4.859.302
Kengetallen												
Levensduur vrije buffer (in jaren)	22,2	23,2	136,0	45,2	95,8	562,7	128,6	36,6	26,3	13,6	9,0	5,8
vrije buffer t.o.v. totaal jaarlijkse lasten	2,0	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,8	1,6	1,4	1,1	0,9
Risico												
Globale indicatie risico	B (gematigd)	B (gematigd)	A (laag)	A (laag)	A (laag)	A (laag)	B (gematigd)	B (gematigd)	B (gematigd)	C (hoog)	C (hoog)	D (zeer hoog)

Uit Jaarrekening 2023 pag. 6 - Eigen vermogen:

In het verslagjaar is het Eigen vermogen afgenomen met het negatieve exploitatieresultaat over het jaar 2023. Eind 2023 bedroeg het Eigen vermogen van de PGZ € 5.943.593. In de lange termijnplanning van de PGZ is opgenomen dat de minimale opgebouwde eigen vermogenspositie van de PGZ € 1.500.000 dient te zijn en dit minimum niet wordt aangetast in de planperiode tot 2030. In verband met de huidige, vastgestelde en noodzakelijke continuïteitsreserve (buffer) wordt aan de Algemene Kerkenraad voorgesteld om het bedrag van minimaal € 1.500.000 te verhogen naar € 2.800.000 als noodzakelijke buffer en dit jaarlijks aan te passen aan de actuele situatie, te weten 1,5 maal de vaste operationele lasten (onderdeel A van de staat van baten en lasten) De hoogte van de bestemmingsreserves is in overeenstemming met de aard van de reserves waarvoor deze zijn gevormd.

Uit het bestuursverslag in de jaarrekening 2024, pagina 5, (goedgekeurd door accountant en het CCBB):

Op voorschrift van het CCBB is de continuïteitsreserve (buffer) berekend op € 2.640.000, dit is gelijk aan anderhalf maal het jaarbedrag van de lasten (A). In de lange termijnplanning van de PGZ is opgenomen dat minimale opgebouwde algemene reserve van de PGZ minimaal anderhalf keer de totale jaarlasten (A) dient te zijn. Dit is de zogenaamde continuïteitsreserve. Voor 2024 is dat: € 2.640.000

De regelgeving rond jaarrekeningen staat voor bedrijven in B.W. titel 9 en voor fondswervende organisaties, waartoe ook kerken behoren, in JR 650. De continuïteitsreserve komt alleen in JR650 voor en speelt een rol bij de ANBI-status, waarbij voor kerken er aparte regels zijn.